

PRETPLATNIČKI LISTIĆ

IME I PREZIME I NAZIV TVRTKE

MATIČNI BROJ/OIB

TELEFON

ULICA I BROJ

POŠTA I GRAD

Godišnja pretplata (52 broja) = 560,00 kn
 * za europske države 165,00 EUR
 * za prekomorske države 295,50 USD
 Polugodišnja pretplata (26 brojeva) = 280,00 kn
 Tromjesečna pretplata (13 brojeva) = 140,00 kn
 Mjesečna pretplata (4 ili 5 brojeva) = 46,66 kn

Pretplatni listić i kopiju uplatnice pošaljite na adresu:

HKZ-Hrvatsko slovo d.o.o.,

Hrvatske bratske zajednice 4, 10 000 Zagreb;
 telefoni: **01/4814 965; 6190 112, fax: 01/6190 111;**
 e-mail: hkz.hrvatskoslovo@gmail.com

Domaće pretplate doznačite na transakcijski račun:
 IBAN HR31 2340 0091 1001 49615

kod Privredne banke d.d., Zagreb, s naznakom za Hrvatsko slovo

Devizne pretplate doznačite ISKLJUČIVO doznakom na naš devizni račun, jer više nismo u mogućnosti primiti čekove:

MB: 1364294; OIB: 01074627909

IBAN HR31 2340 0091 1001 49615

SWIFT: PBZGHR2X; Privredna banka d.d., Radnička cesta 50, 10000 Zagreb

PETAR BERISLAVIĆ 1475. - 1520.
Milutin CIHLAR NEHAJEV 1880. - 1931.

Genij prostora: 1/1 str. - 7.200,00 kuna,
 1/2 str. - 3.600,00 kuna, 1/3 str. -
 2.400,00 kuna,
 1/4 str. - 1.800,00 kuna; 1/8 str. -
 900,00 kuna.
 Sve bez PDV-a

Tjednik za kulturu Hrvatsko slovo
 objavljuje se uz financijsku potporu
 Ministarstva kulture Republike
 Hrvatske te Grada Zagreba.

JEDINA SOLUCIJA predstavlja
 dokumentarni film LUKE KLAPANA
KORLAT
 dr. sc. Radomir JURIĆ dr. sc. Zlatko BEGONJA
 Janja BULJAT Ivan BULJAT Nikola BULJAT Vinka BULJAT Josko BULJAT Jeka GALIĆ
 Marko GALIĆ Milenko MILKOVIĆ Nevenka SIKIĆ Milenko SIKIĆ Manda VUJEVIĆ
 Mile JURJEVIĆ Ivo VUJEVIĆ GARE Veselko MOHRNIĆ Ilija BULIĆ
 Marta ZORIĆ Nikola VUJEVIĆ
 Produkcija JEDINA SOLUCIJA Producent Luka KLAPAN
 Scenarist i redatelj Luka KLAPAN

filmski redatelj i scenarist
Luka Klapan

Dokumentarni film o Korlatu

Razgovarala: Dubravka VIDAK

Povod našem razgovoru je nedavno završeno snimanje Vašeg dokumentarnog filma: „Korlat“. Recite nam više o filmu, te koliko dugo ste radili na njemu.

Jedan utjecajni poznanik iz svijeta filma prošlog me ljeta priupitao što ću raditi poslije *Bruškog martirija*, te mu rekoh: Pa već snimam Korlat, tamo je ubijeno 11 nevinih ljudi! Začudeno me pogleda i upita: Zar i tamo? Nema sela u Bukovici i Ravnim kotarima gdje Srbi nisu ubijali Hrvate, odgovorio sam mu, a zatim smo u šutnji ispili pivo i razišli se svaki na svoju stranu.

Korlat je mjesto u Ravnim kotarima u blizini Benkovca, a i naslov četvrtog po redu mog filma u nizu dokumentarnih filmova u kojima se bavim temama iz Domovinskog rata. Konkretno moji filmovi govore o ubojstvima civila u Bukovici i Ravnim kotarima te o posljedicama koje su ti gnusni događaji prouzročili i koje osjećamo i danas. Da se razumijemo, o posljedicama koje osjećaju samo moji sugovornici i njima slični, oni kojima su u ratu ubijeni bližnji, njihovi najmiliji. Jednostavno, mogu reći kako svojom kamerom bilježim sudbine tih ljudi, unatoč vremenskom odmaku od događaja koji su ih obilježili. Na novom filmu radio sam nepunu godinu dana, sve zahvaljujući izvanredno dobroj organizaciji za koju su zaslužni i sami Korlačani Nedjeljko Pavlović i Milenko Milković, a potonji je sin ubijenog mještana i jedan od sugovornika u filmu. Dokumentarac traje punih sat vremena, a u njemu je obuhvaćeno sedamnaest sudionika koji su bez razmišljanja htjeli biti uključeni u stvaranje dokumentarnog filma o civilnim žrtvama Korlata. Suradnju na filmu ostvario sam i s profesorom dr. Zlatkom Begonjom, pročelnikom Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru. On, danas već možemo sa sigurnošću reći, sa znanstvenog stajališta, u filmu donosi zaključke i obrazlaže kako su kroz povijest tekle težnje velikosrpskih ideologa za osvajanjem tuđih teritorija, a poglavito teritorija Republike Hrvatske, na koji još uvijek postoji potencijalna srpska ekspanzija. A također sugovornik je u filmu i doktor znanosti

Radomir Jurić koji je na tom području svojevremeno vodio arheološka istraživanja srednjovjekovnih nalazišta. Tako, osim što ćemo upoznati sudbine nekućih civila ubijenih u vihoru Domovinskog rata, iz prve ruke ćemo doznati i zanimljivosti o arheološkoj kulturnoj baštini kojom obiluje ovaj dio Hrvatske.

U ovaj ste film, spomenuli ste, utkali, i dio o arheološkim nalazištima na tom području Ravnih kotara, a u filmu o temi govori dr. sc. Radomir Jurić. Recite nam više i jeste li i prije znali za istraživanja danskog arheologa?

Dokumentarac *Korlat* u žarištu ima, dakako, ubojstva civila koja su srpski pobunjenici počinili tijekom Domovinskog rata u tom ravnokotarskom mjestu, no da bih bar malo izašao iz klišea mojih dosadašnjih filmova te tematike, u *Korlatu* sam želio jednostavno napraviti malu preinaku tako što sam dramaturški niz obogatio razgovorom s gospodinom Radomirom Jurićem. Nas dvojica smo zajedno u Korlatu obišli sve lokalitete gdje je profesor Jurić u periodu od 1997. do 2003. godine predvodio tadašnje studente, buduće arheologe, istražujući s njima srednjovjekovna nalazišta na tom području. Svaku lokaciju ponaosob profesor Jurić je u filmu iscrpno i detaljno objasnio, a za potrebe filma ustupio mi je i dragocjene fotografije koje su snimljene za vrijeme tih arheoloških istraživanja. I sam uvijek vođen znatizeljnom, u ugodnom druženju s profesorom Radomirom Jurićem doznao sam mnoge zanimljivosti vezane za arheološka istraživanja srednjovjekovnih nalazišta na tom području. U prvoj polovici dvadesetih godina prošlog stoljeća na lokalitetu kod crkve Sv. Nediljice u Korlatu, izgrađene najvjerojatnije u IX. stoljeću, iskopavanja je provodio i don Mate Klarić kojeg je u to vrijeme obilazio fra Lujo Marun, osiguravajući mu ujedno potrebna financijska sredstva. Njih dvojica, osim što su bili vrsni arheolozi, obojica su i rođeni u Skradinu. Uoči Drugoga svjetskoga rata iskopavanja kod crkve Sv. Nediljice u Korlatu provodio je također danski arhitekt i arheolog Ejnar Dyggve koji je inače cijeli

svoj radni vijek posvetio istraživanjima u Dalmaciji, napose u Solinu čiji je i počasni građanin. Dyggve je prvi put na ove prostore došao dvadesetih godina prošlog stoljeća kao član danske arheološke ekspedicije, upravo radi istraživanja u Solinu. Za Ejnara Dyggvea i njegova istraživanja kod nas čuo sam mnogo puta, no nisam znao da je arheološka istraživanja provodio i u samome Korlatu. Inače Dyggve je posjedovao fotografski aparat kojim je na svojim arheološkim istraživanjima fotografirao mnoga sela i svakodnevicu lokalnog stanovništva, što je vrijedan ali malo poznat podatak, bitan za etnografsku sliku dalmatinskog sela XX. stoljeća. U Kozervatorskom odjelu Split nalazi se arhiv Ejnara Dyggvea koji između ostalog sadrži i oko 1300 negativa.

Nakon prethodnih Vaših dvaju dokumentarnih filmova: „Glas Medviđe“ i „Bruški martirij“, koji su prikazani i na Hrvatskoj televiziji, prepoznamo i pripovjedačku nit u njima i povezivanje prošlosti i sadašnjosti... Naglasak je na stanovnicima malih mjesta u Bukovici i Ravnim kotarima, zaleđu Zadra... Izražena je i etnološka komponenta. Kamerom vješto i promišljeno prikazujete lica ljudi, ocrtavate njihove karaktere, vrijednosti koje poštuju. Kako biste ih riječima opisali?

Hrvatska radiotelevizija pokazala je dobru notu prikazavši na svom Trećem programu ta dva dokumentarca. Bio sam stalno u vezi s Odjelom dokumentarnih sadržaja i doista, poštovali su dogovor. No nadam se da to ne će ostati samo na jednom prikazivanju jer ako ostane, onda je njihova dobra volja za prikazivanjem bila upitna, s obzirom na temu koju ti filmovi obrađuju. Ali bez obzira pozvali su me da im i u buduće prijavljujem svoje radove te eventualne ideje za produkciju ili koprodukciju s HRT-om. Ovaj dio naše domovine, to jest Bukovica i Ravni kotari u zadarskom zaleđu, za umjetnike su od pamtivijeka,

moglo bi se reći, nepresušno vrelo inspiracije. To je jedan, nadasve svojom ljepotom, ocharavajući krajolik u kojem žive po mnogočemu zanimljivi ljudi. To je prostor kojem se vječno vraćate, *arija* kojom je ispunjen jednostavno vam omogućuje lakoću disanja. Boraveći ovdje, u ovom prostoru, i snimajući ljude susreo sam se s nizom zanimljivih likova koji stalno u vama bude druge i drugačije vizure. Valjda zato što sam rano ostao bez roditeljske skrbi, već kao dijete, svakim odlaskom k njima, zapravo se vraćam u svoje djetinjstvo i nastojim nadoknaditi izgubljeno. U svakoj ženi vidim i svoju majku kako nama djeci prije polaska u školu pristavlja "divku", kako donosi lozu i na ognjištu pali vatru, gledam kako vatra dogorijeva i kako se loza "zgara" dok ona "prikuvava krov" koji je "naišao", kako vrućom pekom poklapa netom razastrto tijesto, a po peki "ožagom" struže i na nju baca usijani žar. Namjerno koristim te idiome jer sam upravo u novom filmu snimao gospođu Janju Buljat u pripremi ognjišta za pečenje kruha pod pekom, dok mi je ujedno kazivala o svojoj udaji i dolasku u Korlat. Svaki svoj film gledatelju nastojim učiniti što zanimljivijim. I u mom novom dokumentarcu svaki kazivač zanimljiv je na svoj način pa sam se sukladno tome i vodio za vrijeme snimanja. Kamera, prema koncepciji je, kao i do sada, najviše dinamična. Slobodnoj kameri ili kameri iz ruke uvijek volim dopustiti da bude izravni sudionik snimanoga.

U danima smo sjećanja na vojno-redarstvenu akciju Bljesak, u kojoj ste sudjelovali. Vaš prvi dokumentarni film koji obrađuje temu Domovinskog rata i svojevrsni memento na Vaše prijatelje poginule u Domovinskom ratu je: Pridraga – ratna sjećanja? Je li ga vidjelo puno ljudi u Hrvatskoj? Kako se osjećate u danima obljetnica, jeste li tužni, ali i ponosni?

U ožujku 1991. godine i za vrijeme vojno-redarstvene akcije *Bljesak* bio sam na pakračkom području. Po oslobođanju Šeovice nadomak Pakracu, stacionirali smo se u njoj. Noću smo spavali u pakračkoj bolnici, na bolničkim krevetima, pod dekama od čoje ali i pod vedrim nebom, a danju smo odlazili gore u selo. Bolnica je do vojno-redarstvene akcije *Bljesak* skoro svakodnevno bila granatirana iz okolnih sela, Pakrac se iz Šeovice vidi kao na dlanu. Nekoliko mladih žena koje smo zatekli u mjestu djelovalo je zabrinuto. Poneki starac ili starica znatizeljno bi nas gledali, mičući zastore na prozorima svojih kuća, dok smo oprezno koračali po razbacanim bezvrijednim papirnatim novčanicama. Cijelo selo bilo je prekriveno njima, nije im bilo kraja. Prerežani, ne otkopčani, nego baš prerežani vojni opasači s uprtačima bili su na svakom koraku, valjda zbog žurbe u odlasku. Izbjegavali su nas, ne biste vjerovali koliko možete biti neželjeni. Sve je djelovalo apokaliptično. Davno nakon tih događaja, a već kada sam se dobro posvetio filmu i u vrijeme kada sam snimao film *Pridraga – ratna sjećanja* (2015.), primarni mi je cilj bio da film snimim, da nastane jedno svjedočanstvo

prof. Radomir Jurić sa studentima (crkva sv. Nediljice, 2003.)

koje će biti vječno, ali ne i da se film prikazuje diljem Hrvatske, kao što je to slučaj s mojim novonastalim filmovima. Njegovih nekoliko javnih prikazivanja dogodilo se gotovo slučajno. Ipak *Pridraga – ratna sjećanja* prvi je film iz moga ciklusa filmova o Domovinskom ratu, neke statistike i drugi relevantni pokazatelji govore mi da je taj film pogledalo oko desetak tisuća gledatelja, što je dobra i zadovoljavajuća brojka, s obzirom na organizaciju njegova prikazivanja. U vrijeme obilježavanja obljetnica naših vojno-redarstvenih akcija, posebno posljednjih nekoliko godina, malo više mi naviru sjećanja na te teške dane ali i dane ponosa i slave. Valjda zato što sam stariji. Tada malo više razmišljam i o temama koje obrađujem u svojim filmovima, a moje sudjelovanje u tim veličanstvenim operacijama danas na slikovit način prepričavam djeci i obitelji.

Područje Ravnih kotara nalazilo se na crti razgraničenja i jako je stradalo u obrambenom Domovinskom ratu. Uglavnom svi znaju što nam je značilo oslobođanje Masleničkog mosta i kakav se užasan zločin dogodio u Škabrnji. Vi znate što se događalo u Pridragi, Medviđi, Bruški, Korlatu... obitelji su Vam ispričale pojedinosti zločina, o gubitku njihovih najmilijih... je li i to Vaša motivacija za snimanje takvih dokumentarnih filmova, u kojima želite zabilježiti što se još dogodilo u tim mjestima, ne želite da sve prekrije zaborav i da stanovnici tih mjesta ostanu skriveni, napušteni, zaboravljeni?

Za odgovor na ovo Vaše pitanje vrlo važno je reći kako me je Korlat privukao upravo zato što su do Domovinskoga rata u njemu skoro podjednako živjeli i Hrvati i Srbi, dakle nesumnjivo je kako se u Korlatu odvijao jedan skladan suživot dvaju naroda koji su dijelili isti životni prostor. I ondje je među mještanima, kao i drugdje gdje su živjela ta dva naroda do prije rata, bilo ženidbi i udavanja na obje strane, to jest miješanih brakova. Zanimljivo je da sam, radeći na ovom filmu, imao skoro najbolju organizaciju tijekom snimanja mojih dokumentaraca, jednostavno svi od reda htjeli su surađivati. Iznad svega htjeli

su da se zabilježe zločini koje su počinili njihovi dojučerašnji dobri susjedi. Korlačani kao da su bili počašćeni time što sam baš u Korlat došao snimati film o civilnim žrtvama rata. Zašto? Zato što je velika većina njih Hrvatskoj javnosti žarko željela poručiti kako je sve te godine zapravo bio vođen prividno skladan suživot. Zamislite, sin ubijenih supružnika otkrio mi je da je sa svojim ocem i stričevima za vrijeme Hrvatskog proljeća bio proganjan i zatvaran. Neke ubijene Hrvate susjedi Srbi posipali su krečom da im njihova trupla, plitko zakopana u vrtovima pred kućama, ne bi smrdjela prilikom raspadanja. Rijetki su Korlačani Hrvati bili zaposleni u tadašnjoj matičnoj općini Benkovac, morali su gravitirati prema Zadru. To je važno spoznati, da bismo realno odgovorili na postavljeno pitanje. To je i više nego motivacija, zabilježiti takve ljudske sudbine u ovom današnjem surovom okruženju. Mojim odlascima na snimanja sugovornike sam upoznao bolje nego igdje, otvorili su mi se i bili su spremni na suradnju kakvu uopće nisam očekivao, kakvu nisam imao nigdje do tada. To je ono što najviše trebate za jedan dokumentarni film u kojem želite postići najbolje. Unatoč teškoj temi, zbog koje sam k njima ponajprije došao, bez problema smo snimili sve što je trebalo i sve što sam od njih zahtijevao.

I mjesto Korlat razrušeno je u agresiji, srušene su dvije crkve? Recite nam više. Crkve su ponovno sagrađene, tako je bilo u cijeloj Hrvatskoj... Jesmo li zabilježili i sačuvali dokumentaciju o razrušenim crkvama i štetama koje su počinjene, vrijednostima koje su u njima uništene? Vjerujete li da će Republici Hrvatskoj ikad biti financijski nadoknađene štete i jesmo li to zatražili?

Tijekom snimanja novog dokumentarca obavio sam razgovor s gospođom Nevenkom Šikić koja je svjedokinja ubojstva svoje svekrve Soke Šikić kojom prilikom mi je kazala kako je skoro svaku večer tijekom 1991. u Korlat dolazila freza iz pravca zapada, to jest iz pravca Biljana Gornjih, obilazeći zaseoke i redom minirajući hrvatske kuće. U Korlatu su za vrijeme Domovinskog rata, osim svih kuća u kojima su živjeli Hrvati, porušene i dvije katoličke

crkve. Crkva Uznesenja blažene Djevice Marije koja se spominje u XI. stoljeću, a nalazi se na brežuljku s kojeg pogled puca na Ravne kotare. Crkva svetog Jeronima, koja se nalazi na blagom uzvišenju uz cestu Benkovac - Smilčić, također je stradala u ratu. Prvospomenuta župna Crkva Uznesenja blažene Djevice Marije, okolo koje je i mjesno groblje, obnovljena je nakon dužeg vremena od završetka Domovinskog rata, a crkva svetog Jeronima, ili Jere kako Korlačani kažu, nije nikada obnovljena. Gospodin Jurić, za vrijeme naše suradnje na dokumentarcu *Korlat*, rekao mi je kako je mislio da će njegova pokusna istraživanja koja je krajem 2002. i početkom 2003. vodio kod crkve svetog Jeronima, možda potaknuti mjerodavne ustanove da se konačno pokrene obnova ove romaničke crkve, koja ima i te kako velik arheološki potencijal. Mišljenja sam, s obzirom na to kako trenutno stoje stvari s kažnjavanjem počinitelja ratnih zločina nad nekužnim civilima, da Republici Hrvatskoj ne će biti isplaćene nikakve štete, a je li to zatraženo nisam se raspitivao.

U pravilu možemo govoriti o nekažnjavanju zločina nad hrvatskim stanovništvom, te o pretežitom prešućivanju ili umanjanju civilnih žrtava u agresiji na Republiku Hrvatsku... je li to slučaj i sa sudbinama žrtava, koje spominjete u svojim filmovima?

U Korlatu sam doznao mnogo informacija koje bi uvelike pomogle istražiteljima u rasvjetljavanju počinjenih ubojstava na tom području koja su počinjena za vrijeme Domovinskog rata, međutim kada sam svoje sugovornike upitao jesu li to rekli policiji, dobio sam negativan odgovor, zapravo njih nitko ništa o tome nije niti pitao. Nedavno me je kontaktirao policijski službenik koji radi na ratnim zločinima u Policijskoj upravi Zadar, kojem sam objasnio kako su moji radovi samo faktografska obrada srpskih zločina, počinjenih u mjestima koja nose naslove mojih filmova. Nakon još jednog u nizu snimljenih filmova o Domovinskom ratu zaključujem da se obiteljima žrtava život može olakšati jedino tako da se počinitelji tih ubojstava konačno privedu pravdi i da se osude. Barem da se od strane mjerodavnih pokaže interes u tom smjeru. Svugdje je ista priča, oni su nezadovoljni, a za njihovo nezadovoljstvo krivac je pravda, koja je nedostižna, spora, uopće je nema na vidiku. To je njihov apel. Mislim da bi ova konstatacija trebala biti bitna, posebice u današnje vrijeme kada su u našem društvu ideološke podjele sve izraženije, jer nezadovoljstvo u obiteljima stradalih uvelike poprma i njihova sredina.

Jesu li sela na tim područjima pusta? Koliko stanovnika otprilike živi u njima? Zašto ste se Vi vratili iz Zagreba i živite u Pridragi?

Uglavnom jesu. Na žalost, depopulacija je neizostavan dio i ovoga područja. U odnosu na popis stanovništva koji je proveden 1991. godine kada je u Korlatu živjelo oko 950 stanovnika, danas ondje u 87 ku-

ćanstava živi 259 stanovnika, a u nižim razredima tamošnje osnovne škole samo je četvero djece. Tako je u svim ovdašnjim selima. Život na selu ima svoje prednosti, ali dakako i mane. Češće me znaju pitati imam li kakve koristi od toga što snimam i koliko zarađujem, što jasno govori o postojanju znatiželje, ali samim time i o nerazumijevanju mojih nastojanja i onoga čime se bavim, te u konačnici onoga što nastojim napraviti za sveopće dobro hrvatske javnosti.

Prometno, kroz povijest, tu su bila važna raskrižja; ljudi su se bavili zemljoradnjom, a u kasnom srednjem vijeku ravnokotarski krajolik je bio visoko razvijen, slično sredozemnim krajolicima u Italiji, Francuskoj ili Španjolskoj. Bave li se ljudi danas poljoprivredom i vinogradarstvom?

Poznato je da je tim područjem, a konkretno i kroz sam Korlat, tijekom srednjega vijeka prolazila cesta Via Magna. Od Knina preko Ostrovice ona je vodila do Benkovca, zatim preko Smilčića u Nin. To je bila glavna cesta kojom su kroz zadarsko zaleđe prolazile sve vojske toga vremena. Ravni kotari su bili, a i danas su poznati po raznim poljoprivrednim dobrima. Ovdašnji stanovnici najčešće se bave voćarstvom, maslinarstvom i vinogradarstvom.

Osnovali ste Udrugu Jedina solucija? Jer je jedina solucija bila posvetiti se filmu, koji je očito Vaša ljubav, ali i misija?

Da primijetili ste, pomalo revolucionarnog naziva, *Jedina solucija* osnovana je u ljeto prošle godine na moju inicijativu. Više je to bio moto za odvajanje od udruge u kojoj sam do tada djelovao, a moglo bi se protumačiti i da smo jedina solucija za snimanje filmova koji progovaraju o ubojstvima hrvatskih civila u Domovinskom ratu, kakve filmove zasigurno još nitko drugi ne snima. Bez obzira na to, novoosnovana smo udruga i još nam svakako trebaju određena sredstva čime bi se nabavila oprema za snimanje koja nam nedostaje, i kako bi tako potpuno opremljeni mogli neovisno funkcionirati i djelovati, poglavito na području filma. *Korlat* je prvi dokumentarni film koji je snimljen u produkciji Jedine solucije, udruge za audiovizualnu umjetnost. Naš moto je da se svi koji to žele mogu baviti filmom, samo trebaju doći k nama i Jedina solucija će im besplatnim putem omogućiti upoznavanje filmskog jezika.

Kako će dokumentarni film Korlat započeti svoj filmski život? Sada je vrijeme epidemije/pandemije, izolacije... hoćete li ga prikazati ovoga ljeta, negdje u ljetnom kinu? Tko Vam je pomogao u financiranju filma?

Zarasli i neošišani, čekamo bolje dane poput svih ostalih u audiovizualnom sektoru, čim se bude moglo organizirati ćemo premijerno prikazivanje *Korlata* u Zadru, a kontaktirat ćemo i druge gradove u kojima ćemo ga prikazivati, uobičajeno kao i do sada. *Korlat* je ujedno i moj prvi film na kojem smo uspjeli zatvoriti financijsku konstrukciju. Treba istaknuti kako snimanje naših filmova ne zahtijeva megalomanske novčane svote, već ih snimamo u minimalnim produkcijskim uvjetima, što upravo dokazuje i moje konstantno snimanje. Rad na posljednjem projektu pomogli su gospodin Davor Bašić iz Basela u Švicarskoj, Grad Benkovac, Grad Obrovac, Grad Vodice, Grad Pag, Ilirija Biograd d.d. iz Biograda na Moru na čelu s gospodinom Goranom Ražnjevićem i gospodin Davor Guzić, direktor Trgovačkog obrta Pečo iz Benkovca. Neki već uzastopno podupiru moje projekte, a za sve njih pripremljene su prigodne zahvalnice koje ćemo im uručiti na svečanoj premijeri filma.

Nadamo se da će film Korlat dospjeti i u hrvatska kina i na Hrvatsku televiziju i uspjeti nam dočarati ljepotu tog krajolika i zanimljivost i hrabrost njegovih ljudi.

U hrvatska kina ne će, ne vjerujem, za sada nismo ni s kim pregovarali u tom smjeru, ali vjerojatno će uskoro biti prikazan na Hrvatskoj radioteleviziji. Dakle, za sada sve ostaje na gledateljima, kada film odgledaju da sami prosude o njegovoj kakvoći, to je najmjerodavnija ocjena. No, mi se nadamo da će i ovaj film plijeniti pozornost javnosti poput ranijih dokumentarnih filmova koji su uspješno prikazivani u gradovima diljem Hrvatske. I na kraju, *Hrvatskom slovu* želim uspješnu budućnost i još puno brojeva, jer se zaista trudite svojim čitateljima pružiti detaljne informacije i potpunu sliku o zbivanjima u hrvatskoj kulturi.

Razgovarala: Dubravka VIDAK

Samo je totalitarnim umovima prihvatljiv zločin na Bleiburgu

Ništa ne može opravdati bacanje živih i mrtvih u rovove, dugotrajne marševe do stratišta na kojima su nevini ljudi mučeni kao ni kasniju nakanu da se zatru ne samo mjesta zločina nego i trajna uspomena na njih. Nitko normalan i čovječan ne može za nekog reći da je zaslužio da bude živ zakopan ili hladnokrvno mučen pa brutalno ubijen završi u rovu samo zato što je pripadnik neke vojske. Ili da je nešto sporno oko tih činjenica.

K O M E N T A R

Piše: Silvana Oruč Ivoš

Ono što se dogodilo na Bleiburgu je užas. Nestajanje svake ljudskosti i sramota za sve one koji su u tome sudjelovali, ali i jednaka sramota za one koji to opravdavaju i ne žele da se oda pijetet nevinim žrtvama. Sramota je to svih onih koji u 21. stoljeću ne žele da se dostojanstveno obilježe njihova stratišta i jasno i glasno prozovu njihovi krvnici. Istina se mora znati!

Međunarodne konvencije o ljudskim pravima definiraju da je svaka nevinna žrtva i toga se civilizirani svijet uglavnom pridržava. No, ne svi u Hrvatskoj, BiH i dijelu susjednih država. Zaludu je kardinal Vinko Puljić s mise za bleiburške žrtve u Sarajevu isticao da se pomirenje može graditi samo na istini, zaludu je pozvao na jednako poštivanje svake žrtve ratnih stradanja, kad dio isključivih ljudi potpuno ispranog mozga u totalitarnom komunističkom režimu to jednostavno ne želi shvatiti. U njihovim je glavama i dalje normalno da se sve one koji nisu podupirali zločinca Tita i njegovu vojsku brutalno ubije, baci u jame. Takve jadne totalitarne umove ne diraju svjedočanstva o mučkim ubijanjima trudnica, netom rođenih beba, golobradih petnaestogodišnjaka, staraca... Partizanima je time sve dopušteno pa tako i zvjerstva nad nedužnim ljudima. Nevjerojatno je samo to što tako reagiraju Sarajevo i BiH koji su sličnu kalvariju prošli devedesetih. Kalvariju koju je izazvala potpuno ista ideja kao i ona koja je vodila zločinca Tita 45.-te kada se obrušio na sve one koji su sanjali i željeli samostalnu Hrvatsku, na sve one koji nisu bili Srbi i na sve one koji se nisu mogli ukloniti ili prihvatiti komunističku diktaturu.

Potpuno je neshvatljivo zašto hrvatski premijer i predsjednik države nisu stali u obranu nevinih žrtava. Štoviše, Milanović je slavodobitno izjavio kako je sve oko Bleiburga sporno, te da nije slučajno što Plenković nikada nije bio tamo. Žalosno je to što je Milanović u pravu. Plenković je u mandatu predsjednika Vlade izbjegao odlazak na Bleiburg iz čega se da štošta zaključiti. No, za razliku od Plenkovića, Milanović je 2008. položio vijenac i zapalio svijeću žrtvama komunističkih zločina kod Spomen-obilježja u Bleiburgu.

Kako bilo, ni sam se Plenković osobito ne brani od takvog Milanovićevog stajališta, kao što ne brani ni žrtve Bleiburga. A trebao je i njega, i sve one koji misle da je opravdano ubijati i bacati u jame sve one koji misle drugačije, uputiti na činjenicu da je demokratski svijet odavno izjednačio svaku nevinu žrtvu. U travnju godine 2009. izglasovana je *Rezolucija Europskog parlamenta o europskoj savjesti i totalitarizmu* kojom se osuđuju zločini svih totalitarnih režima: fašizma, nacizma i komunizma. Hrvatski sabor je vratio pokroviteljstvo nad obilježavanjem komemoracije nad žrtvama Bleiburga. Samim tim potpuno je neprihvatljivo da predsjednik države govori potpuno neutemeljene stvari, odnosno da laže.

Bleiburg Milanoviću i sličnima smeta jer je to mjesto postalo metaforom svih hrvatskih stradanja od osetoljubivih Titovih partizana 1945. Naravno da je hrvatskoj javnosti poznato da je manji broj, od oko 700.000 ljudi koji su se nalazili u izbjegličkoj koloni, ubijen na samom Bleiburškom polju, a veći dio na približno čak dvije tisuće masovnih stratišta u Hrvatskoj, Sloveniji, Bosni i Hercegovini i Srbiji, od kojih su najveća stratišta u Teznom i Kočevskom rogu, te na Maclju. Na samom Bleiburgu se jedan dio hrvatskih vojnika pokušao probiti do britanske vojske, no oni su ih prepustili Titovim partizanima koji su ih brutalno smaknuli. Ta je velika tragedija hrvatskoga naroda u povijesti ostala zapamćena baš kao *Bleiburška tragedija* ili *Hrvatski križni put*. U Bleiburgu se odaje počast svim nevinim žrtvama, bez obzira na to gdje su one na Križnom putu stradale ili bile ubijene, dijelom i zbog toga što komunističke režimske vlasti nisu dopuštale da se na teritoriju bivše države odaje počast tim žrtvama. Štoviše, u to se vrijeme one nisu smjele čak ni spominjati, djeca u školama nisu smjela doznati ništa o tome kako su „hrabri“ Titovi partizani mučili trudnice i djecu, te ih ranjene bacali u rovove. Ono što se dogodilo na Bleiburgu je užas. Nestajanje svake ljudskosti i sramota za sve one koji su u tome sudjelovali, ali i jednaka sramota za one koji to opravdavaju i ne žele da se oda pijetet nevinim žrtvama. Sramota je to svih onih koji u 21. stoljeću ne žele da se dostojanstveno obilježe njihova stratišta i jasno i glasno prozovu njihovi krvnici. Istina se mora znati! Nije sporno da su na samom Bleiburgu bili i razoružani pripadnici vojske NDH među kojima i veliki broj ranjenika. Ali to ne opravdava pokolj koji se dogodio. Ništa ne može opravdati bacanje živih i mrtvih u rovove, dugotrajne marševe do stratišta na kojima su nevini ljudi mučeni kao ni kasniju nakanu da se zatru ne samo mjesta zločina nego i trajna uspomena na njih. Nitko normalan i čovječan ne može za nekog reći da je zaslužio da bude živ zakopan ili hladnokrvno mučen pa brutalno ubijen završi u rovu samo zato što je pripadnik neke vojske. Ili da je nešto sporno oko tih činjenica.